

Fredag 20. mars 1964

Høyesterett har avgjort holdbarheten i landssvikoppgjøret

Vil stride mot Grunnloven om Stortinget vil overprøve de judisielle avgjørelser

Sier flertallet i Stortingets justiskomité

I en innstilling fra Stortingets justiskomité om landssvikoppgjøret, sier flertallet i justiskomiteen at det ikke finner å burde gå inn på det rettslige grunnlaget for landssvikoppgjøret. Høyesterett har avgjort holdbarheten av oppjøret. Det tilligger ikke Stortinget som konstitusjonelt organ å overprøve judisielle avgjørelser på juridisk grunn. Flertallet sier at dette vil stride mot Grunnloven.

Flertallet består av komiteens formann Lars Ramndal (v), Rogaland, Didrik Cappelen (h), Telemark, Ediv. Hambro (h), Bergen, uttorm Hansen (a), Nord-Trøndelag, Torgeir Hovi (a), Oppland, eidar Strømndahl (a), Vestfold og fargit Tøssdal (a), Hordaland. Et mindretall, tre medlemmer mener at det kan være grunn til å se på dagemålene mot straffutmålingen i landssviksakene, og at man bør strede om det skulle være mulig å løse på den. De tre er Einar Stavang (a), Sogn og Fjordane, Lars Aasgaard (krf), Hordaland og Botolv Bråtatten (sp), Buskerud.

Det er på det rene at det hverken i Senterpartiets eller Kristelig Folkepartis gruppe er oppslutning om det standpunkt deres representant i justiskomiteen har inntatt. En må derfor gå ut fra at mindretallets syn vil få minimal støtte, når saken kommer opp i Stortinget. Bakgrunnen for justiskomiteens innstilling er rapporten fra det utvalg som i 1955 ble nedsatt for å skaffe til veie materiale til en innberetning fra departementet til Stortinget omkring landssvikoppgjøret. Utvalget avgav sin innstilling for to år siden.

I DET STORE OG HELE ET RIKTIG BILDE

Flertallet i justiskomiteen er kommet til at utvalgets innstilling i det store og hele gir et riktig bilde av rettsoppgjørets faktiske sider. Fremdeles er det for tidlig å felle noen endelig dom om det som skjedd under okkupasjonen. Kan ikke vil det aldri lykkes. Oppfatningene svinger fra generasjon til generasjon. Hvert skoleledd skriver historien ut fra sine egne forutsetninger. På et viktig punkt mener flertallet i komiteen å kunne fastslå en kjenngjering av grunnleggende betydning for den historiske helhetsbedømmelse:

Gjennom mer enn fem år under fiendtlig styre samarbeidet et overveldende flertall av landets borgere til folkets beste på en måte som har den største betydning også for framtiden. Det kan ikke betviles at den helt overveldende del av det norske folk, både de som var ute og de som var hjemme, sto samlet i kampen mot en okkupasjonsmakt som ble oppfattet som vår felles fiende.

AV BEGRENSET BETYDNING

Når landssvikutvalget ble nedsatt for å samle det faktiske materiale fra landssvikoppgjøret, var det et ledende syn at man burde få erfaringsmateriale for å se hva man

kunne lære av det som fant sted i forbindelse med oppjøret. Justiskomiteen er imidlertid av den oppfatning at det som på denne måte kan læres, er av begrenset betydning, fordi en ny krig antagelig vil være vesensforskjellig fra tidligere kriger.

Komiteflertallet er av den oppfatning at oppjøret i det store og hele var rimelig og retferdig og at det ikke er noen grunn til å åpne en ny og bred debatt om det. En gang må man skape ro omkring krigens begivenheter. Det er både riktig og nødvendig at en retts sak en gang tar slutt og det samme må også gjelde landssvikoppgjøret.

LOVVERKET OG DOMMENE

Mindretallet minner om at komiteen i 1947 uttalte at lovverket som gjeldt for krigen, hadde vært tjenlig grunnlag for rettsoppgjøret

og at det hadde vært bedre for ettertiden og oppjøret om straffereglene fra 1944 (Landssvikforordningen) aldri hadde vært skrevet. Avgjørelsene viste seg etter hvert å være i strieste laget. Rettsavgjørelsene ble derfor lempet på og reglene om utslipping på prøve gjort romsligere. Ulikheter mellom tidligere og senere avgjørelser under oppjøret ble utjevnet ved benådning. Særlig har det vært klaget over at passive NS-medlemmer ble tatt med. Riktignok har det vært framholdt at Landssvikforordningen ble skrevet ut fra den forutsetning at den bare gjaldt en gjerning som gikk inn under bestemmelsene i straffeloven om landssvik. Det synes likevel som om denne forutsetning ikke er fulgt i saker mot passive NS-medlemmer, sier mindretallet, som peker på at når et passivt NS-medlem ble tiltalt etter forordningen — som for øvrig ikke

ble bekjentgjort for etter krigens slutt — kunne man bli domt til straff og økonomisk ansvar uten at retten behøvde å spørre uten å finne bevis for at tiltalte mente eller forstod at han ved passivt NS-medlemskap hadde hjulpet fienden i råd eller dåd. Om hvorvidt passive medlemmer med dette forbrøt seg mot straffeloven, har det vært store uenighet om, sier mindretallet.

107402